

9 UR OCH OM STORA VERLDEN.

Litteraturblad n:o 4, april 1861

Individens lif har en vexling mellan verksamhet och hvila. I folkens lif finnes denna vexling icke. Äfven då för kortare eller längre perioder handlingens verld för dem synes stängd, då drifver omständigheternas tvång hos dem till mognad läror och öfvertygelser, hvilka senare bryta sig en väg till fast verklighet. Det är vanligt nog, att vid bedömandet af den närvarande stundens företeelser dessas i det skenbart betydelselösa framfarna dolda grund glömmas. Man frågar sig, hvarifrån den tid, som är, kommit; och emedan man finner den så olik, hvad som varit, föreställer man sig icke, att den i det förflutna kunde hafva sin rot. Men anser tvärtom, att dessa öfvertygelser, dessa önskingar, dessa anspråk, som då uppenbara sig och begära att höras, äro lånade, hafva framkallats af några individer från öster eller vester.

10

Nationerna lära af hvarandra; det är civilisationens tecken, att det allmänna menckliga vetandet hos en nation finner tillträde. Men man beklagar å andra sidan, att menniskorna icke hemta någon lärdom ur historien. Man menar då, att den ena nationen icke låter sig varnas af den andras exempel, eller att samma nation icke tvekar att ånyo kasta sig i företag, hvilkas olyckliga utgång den redan förut pröfvat. Sådant tillhör verdens förnuftiga gång. Hvarje tidpunkt i en nations historia har sina egna kraf, och det beror icke på någon eller några individers beslut, hvad som skall ske. Orsakerna till händelsernas tvång i hvarje närvarande stund ligga i det förflutna. Ingen hand förmår hämma deras gång. Der kan då icke blifva fråga om, hvad historien lärar eller icke lärar; utan hvad omständigheterna fordra, det måste ske. När öfver sådana sträfvanden lyckans och framgångens sol lyser, då ordna sig de misslyckade företagen, om hvilka man menat, att de bort tjena till varning, tvärtom till länkar i ett sekler långt arbete, hvars slutliga utförande dem förutan aldrig skulle kommit till stånd. Sålunda kan endast framtiden lemna grunder för ett bedömande öfver, hvad som sker i historien; och huru hårdt det än må synas, att den slutliga utgången skulle gifva utslaget öfver den historiska handlingens värde, så finnes ingen annan dom öfver densamma.

20

30

Menniskovännen drömmer om den tid, då engång folkens öden skola utvecklas i fredens sköte, och då för denna utveckling inga andra strider skola föras, än ordets, då förnuftets makt ensam skall herrska, då det Rätta på jorden skall erkännas, utan att grunda sitt välde med svärdet. Men verkligheten gäckar jemnt dessa drömmar, och såsom förut beredas folkens öden genom blod och tårar. Förklaringen öfver denna sorgliga nödvändighet gifves vanligen med mycken lätthet och färdighet. Der är på ena sidan våldet, på den andra det rätta, på den förra förtryckaren, på den senare den ädle frihetsvännen. Men huru långt tillbaka man än går i folkens historia, så har hvarje makt varit en frigörande; såsom å andra sidan ingen frihet och rätt funnits, som icke varit en makt. Det är så: det rätta är en makt på jorden, icke en menad makt för föreställningen, eller blott en vetandets makt öfver individernas öfvertygelse, utan en verklig makt, som tvingar, som nedslår allt, hvad som sätter sig deremot. Det är denna det rätts makt, man kallar staten. Folken äro dess tjänande handhafvare. Den tanklösa kan väl mena, att makten är en regent och några generaler och några tietusental soldater, och att denna makt endast är ett våld, under hvilket tie millioner män tvunget böja sig. Men ingen tänkande menniska tror, att tusentalen kunna tvinga millionerna – samma millioner, ur hvilkas

40

50

leder denna tvingande makt utgår, och som upprätthålla densamma. När statsmakten icke mera representerar det rättas makt, eger den intet fäste, utan faller. En ny form af statsmakten träder i den förras ställe, icke mindre tvingande än den.

Det är dessa hvälfningar i staten, som så sällan äro reformer, så vanligen våldsamma revolutioner. Det är de, angående hvilka icke blott den känslofulla människovännen, med de sväfvande idealerna, utan äfven den upplyste politikern måste hysa den önskan, att de måtte blifva obehöfliga. Ty revolutionen har vanligen till följd reaktionen. Den förra kan ega den styrka, som fordras att störta en bestående, ehuru redan osäker statsmakt, men den har sällan kraft nog att upprätta en ny. Det vill säga: den representerar icke det rättas makt; den blir förtryckande, en makt utan rätt, och eger derföre intet bestånd. Reaktionen åter drifves af faran för en ny omstörtning äfven den till förtryck. Dess förfarande beror icke mera af fritt val; den tvingas just derföre, att den nu är reaktion, att fortgå på den beträdda banan, tills en ny revolution kullkastar densamma. Man skulle sätta blott lösa förmenanden i verklighetens ställe, om man inbillade sig, att detta kunnat vara annorlunda. Men man må väl beklaga det som en olycka för ett folk, att hafva nödgats beträda denna sorgliga bana. Fåfångt talar man om den nya anda, omstörtningarna skulle hafva fostrat; historien lärer, att de tillhöra perioderna af folkens och staternas förfall än säkrare, än perioden för deras första bildning. Och sålänge det första vilkoret för ett folks utveckling, en fast statsmakt och en bestående laglig samhällsordning saknas, måste denna utveckling vara hämmad.

Det är det extrema partiet, som vid hvarje omstörtning tager makten. Revolutionen föres härtill på samma väg som reaktionen; den af revolutionen uppsatta statsmakten måste för sitt bestånd förtrycka. Sällan lyckas det hvarken revolution eller reaktion att i tid stanna, att upprätta en statsmakt, som förmår på engång uppehålla sig mot det störtade partiet och tillbakahålla de extrema faktionerna i det egna. Ett slut finnes blott i ömsesidiga eftergifter – d. ä. i fredlig reform.

Revolutionernas tidehvarf, såsom man kallat det, i hvilket vi ännu lefva, företer naturligtvis talrika exempel på dessa hvälfningar. Man kan vid dem ännu anmärka ett vanligen återkommande faktum, att nemligen den genom revolutionen störtade, men åter upprättade statsmakten har lättare än den revolutionära att bringa den eftersträfvade reformen till stånd. Man kan säga: det förhåller sig så, emedan revolutionen, drifven af sin natur att förneka allt bestående, har till sitt valspråk: »allt eller intet», medan den på traditionel grund hvilande statsmakten medgifver endast det för stunden nödvändiga. Den har härvid för sig den stora massans konservativa sympatier. Finnen har icke sitt »olkoon vanhallaan»! ensam. Han öfverensstämmer häri mer eller mindre med alla jordens folk. En revolution angriper alla fasta samhällsintressen. Endast den, som af intet sådant intresse bindes, åtnöjer sig med förhoppningar på framtiden; endast den, som förut lefvat för dagen, sätter ingenting på spel vid ett samhällsskick, som icke eger någon borgen för morgondagen. Han kan alltid vänta, som Dickens säger: *that something will turn up.*¹

Den, som med Salomo menar: »intet nytt sker under solen», kan väl anse sig besitta hans vishet. Men i sjelfva verket är detta blott ett sätt, att tillsluta ögonen för, hvad som sker. Äfven den närvarande dagens stora tilldragelser likna icke mera gårdagens. Hvert helst man ser i

¹ Att någon stekt sparf kan råka falla honom i mun.

Europa hafva de extrema fraktionerna, om icke försvunnit, likväl förlorat i makt, äfven der samhällsordningen ännu vacklar i öfvergången från det gamla till det nya.

Huru litet än under den senaste hvälfningen Italien jemförelsevis behöft strida och lida för den nationela enhet och den sjelfständiga, mäktiga ställning bland Europa's stater, detta sköna land håller på att tillvinna sig, det Italienska folket har dock sjelf förtjenat denna lycka genom att offra partisträfvandena åt vinnandet af det ena målet, Italiens enhet och oberoende. Besinnar man närmare, hvad härtill 10
erfordrats, kan man knappt förstå, att detta offer kunnat bringas, och knappt hoppas, att det redan vunna skall ega bestånd. Det är icke ringa, att de abstrakta, republikanska frihetsläror, som legat på botten af alla Italiens revolutionsförsök, sedan den Italienska republiken uppstod i den odelbara Franska republikens spår, med ens gifvit vika, och att hela Italien nu böjer sig under det Sardinska konungaväldet. Men det är vida mera, att se de mäktiga intressen, som äro förbundna med ett folks tillvaro såsom särskild stat utan vidare förneka sig sjelfva äfven i stater, i hvilka styrelsen varit jemförelsevis god och det allmänna välståndet blomstrande, t. ex. i Toskana. Man kan dock delvis förklara eftergifterna ur denna stats ringhet; ty medvetandet om 20
dess politiska obetydenhet, hvarpå det Österrikiska inflytandet gaf invånarena ett dagligt bevis, understödde der den Italienska nationalkänslan. Men att ett folk, sådant som det Neapolitanska, med ens förnekar sin historia, sin fana, sitt sjelfbestånd och sin maktställning i Europa, detta är en företeelse, hvarpå historien icke erbjuder något föregående exempel. Ty landets regering må hafva varit huru förtryckande som helst, det är dock en sak, att ett folk uppreser sig mot tyranniet, en annan, att det afsäger sig sin politiska tillvaro. Der verka för ett sådant val andra öfvertygelser än de, hvilka hittills skapat stater i Europa. Förvånas kan man icke deröfver, att denna Neapolitanernas 30
sjelfupppoffring för Italiens enhet ännu icke visar sig fast. Historien lærer tillräckligt, huru långsamt nya öfvertygelser förmå ombilda statsskicket, skapa nya politiska former. Man säger väl ofta, att ideerna äro en makt; men de äro i sjelfva verket blott ett frö, ur hvilket makten kan uppvexa. En makt blifva de först då, när de gälla för rätt i världshistorien och bevisa sin rätt genom att styra staternas öden, herrska på thronerna, i rådsförsamlingarna, befalla öfver armeerna o. s. v., med ett ord genom att vara statsmakter. När man sett Times med förvåning förklara, att nationalitetsprincipen, som för några år tillbaka var blott en entusiasternas lära, numera utgör en grundsats i politiken, så vill 40
detta enkelt säga, att en lära blifvit en makt.

Uppenbart är, att folkhjelten, Garribaldi's uppträdande beklagligen förbytt till en fara för den Italienska enheten, så mycket han än å andra sidan verkat för och i sin person representerar densamma. Han tillhör från början ett annat läger, den demokratiska eller sociala republikens, och hans tidigare åsigter och förbindelser hänga vid hans närvarande sträfvanden. Till honom icke blott tränger sig Italiens entusiastiska ungdom, utan dess och andra länders partimän skjuta honom framför sig. Italien är derföre blottstaldt för den dubbla faran, att isynnerhet dess södra del, Neapel och Sicilien, icke förmår genomföra upppoffringen af sitt sjelfbestånd, och att det demokratiska partiet 50
drifver detsamma till utländskt krig eller anarki i det inre eller till båda. Lyckligtvis har regeringen i Turin hittills visat sig stark nog att beherrska rörelsen; och det måste medgifvas vittna om godt äfven för framtiden, att Garribaldi's upprepade bemödanden att störta densam-

ma i parlamentet förmått framkalla endast en dagordning.¹ Men antingen den Italienska enheten för stunden eger bestånd eller icke, den har dock sina rötter så djupt, att den icke mera kan falla.

I den brokigt sammansatta Österrikiska staten kämpar det nya med det gamla. Det vore icke underligt, om den sagolika släktförvandtskapen skulle hos oss Finnar mera än hos andra väcka sympatier för det hårdt förtryckta Ungern, som under en följd af år sett sig beröfvadt sina sekelgamla institutioner, sina lagar till och med sitt språk, och hvars framtid haft ett så förhoppningslöst utseende. Men beklagligen hotas detta så modiga och kraftfulla folk äfven det af en dubbel fara. Äfven inom Ungerns egna landamären finnas millioner, som icke äro Magyarer, och de ledande sträfva ännu att bibehålla den gamla föreningen med och det gamla primatet öfver de Slaviska folken i Ungern, i Servien, Kroatien, Dalmatien. Det är lätt förklarligt, att de söka styrka i föreningen med andra folk. Men de förneka dervid mer eller mindre den rätt, hvilken de åberopa för sig sjelfva. Å andra sidan hade 1848 års revolution uppkallat massan af Ungerska folket till makt. Ehuru adelns klokhet redan derförinnan beviljat några eftergifter, suckade likväl ännu bonden under det mest våldsamma adelsvälde. Adeln eger jorden, adeln styrde, adeln dömde. För bonden fanns ingen rättvisa. Käppen herrskade värre än i Kina. Ungerska författare hafva skildrat detta förtryck i de gräsligaste färger. Med 1848 kallades hela befolkningen till komitatförsamlingarne, d. v. s. till val af domare och administrativa embetsmän. Sålunda tog denna revolution en vändning, som en stor del af adeln ogillade, och som förr eller senare måste föra till anarki; ty sådana reformer kunna på fredlig väg införas endast under ledning af en stark statsmakt. Af partiernas nuvarande ställning i Ungern finner man, att det demokratiska har öfverhand. En del af adeln har ställt sig i spetsen för detsamma. Men det är sådana omstörtningars gång, att ingen personlig makt förmår leda och bestämma dem. De ledande äro snart utnötta, och i deras ställe träda för hvarje brytning de, som föreslå de ytterligaste åtgärder. Det är från denna sida den andra faran hotar. De klokare i landet inse det; men det är osäkert, om de hafva makt nog att föra massorna med sig.

Farorna äro alltså här liknande dem i Italien. Men skilnaden är dock stor. I Italien står ett folk, förenadt genom språk, litteratur och religion, d. v. s. genom intellektuel bildning, mot utländskt öfvervåld. I Ungern äro Magyarerne blott det herrskande folket, och deras motstånd gäller en regering, hvilken de underkastat sig, och en statsenhet, i hvilken de ingått för att rädda sitt af Osmanerna hotade bestånd. Ingen del af Italien har haft att klaga öfver det förtryck och det rättslöshets tillstånd, hvarunder massan i Ungern lidit. Förföljelserna i Neapel, Kyrkostaten och Modena hafva varit endast politiska. Odlaren eger flerstädes sin jord, och äfven der han är arrendator, äro vilkoren billiga. Förhållandena mellan den jordbesittande adeln och bebrukaren har allestädes varit humant. Och i norra Italiens talrika städer lefver ett sjelfständigt och förmöget borgerskap, i hvars led medlemmar af adeln drifva borgerliga yrken. Denna redan sekelgamla medborgerliga ordning har utan tvifvel medverkat dertill, att Italienarena med så stor sans och måtta burit den politiska frigörelsen.

Om farorna för det öfriga Europa har man dag för dag sett talas. Makterna rusta sig för kriget, medan man uttalar förhoppningar om freden. De öfriga stormakterna äro, om i följd af krig i Italien eller

¹ Senaste underrättelser lära, att Garibaldi låtit smeka sig till ro – tills vidare.

eljest rörelsen i Österrike öfvergår till öppen revolution, omedelbart intresserade parter. Knappt nog skulle annat än blodig reaktion blifva följden. England ensamt har blott intresse för freden. Frankrike åter är den enda makt, som på ett utbrott kan vinna, om eröfring numera i Europa är vinning. Vid den grad af bildning, Europas folk ega, har den nemligen visat sig vara blott ett frö till svaghet icke till styrka.

Äfven i Danmark's förhållande till Holstein gäller det den på härstamning och språk hvilande nationaliteten. Holsteinarne hafva till buds en friare författning, än något Tyskt land besitter. Men de vilja dock vara Tyskar icke Danskar. Det är fåfängt att lära dem, att ett till en stat förenadt folk är en nation, att språket endast är ett medel för ett antal individer att hålla tal för hvarandra o. s. v. Dessa lärör äro på dem bortkastade. Fremmande intervention synes väl för ögonblicket förmå qväfva den krigslåga, hvars gnistor glöda i detta förhållande. Men ingen lärer tro, att Holsteins anspråk någonsin mera skola nedläggas.

Att vi här i Finland med intresse följt skiftningarne i förhållandet mellan Sverge och Norge, är naturligt nog. Hvad som dervid faller i ögonen, är den förvåning, hvarmed man i Sverge synes betrakta Norrmännens sträfvande, att i unionen blifva fullkomligt likställda med Svenskarne. Man begär af Norrmännen ett underordnande, motsvarande deras mindre folktal och maktställning, man väntar det såsom bevis på broderligt sinnelag, tacksamhet o. s. v. – såsom skulle någonsin något folk åtnöjt sig med ett mindre mått af sjelfständighet, än det förmår förvärfva. Federerade staters svaghet ligger i detta förhållande. Det är icke menskliga lyten och passioner, egennyttas, afundsjuka, småaktig ömtålighet o. s. v., som uppröra folken och bestämma deras öden. Deras målsmäns uppträdande kan hafva denna form; men en nation har för sin verksamhet blott ett motiv och ett ändamål, att efter sin egendomlighet intaga sin plats i mensklighetens historia.

Att vilja ställa Skandinavismens framtida horoskop, torde för hvarje mensklig förmåga blifva fåfäng möda. Då dess mål är de beslägtade folkens sammangjutning, kan denna aldrig komma till stånd utan fullkomlig jemnlighet i berättiganden, utan afseende på folknummer, välstånd, upplysning och makt. Skulle i Italien andra fordringar uppställts eller uppställas, vore det förbi med den eftersträfvade enheten. Ingen af de förenade staterna hade väl ett rättmätigare anspråk på öfvervägande inflytande och hegemoni, än Piemont. Och likväl är detta lands intelligenta befolkning nu förvandlad till inbyggare i en provins af det Italienska riket, tvungen att underkasta sig hvarje beslut af den i alla hänseenden densamma underlägsna majoriteten i Neapel, på Sicilien och i Kyrkostaten. Dess hufvudstad Turin, hvarifrån Italiens befrielse utgått, förvandlas till en provinsstad. Piemontesarne hafva sjelfva påyrkat, att Rom skall blifva hufvudstad, emedan de väl insett, att utan ett sådant medgifvande ett Italienskt rike varit en omöjlighet. När Stockholmarena engång äro beredda att förlägga sin hufvudstad till Köpenhamn, och Norrmännen att sända sina deputerade till folketinget derstädes, af detta mottagande lagar för sitt krigsväsende, sina tullagar m. m., då står Skandinavismen på samma punkt, som den Italienska patriotismen. Men till en sådan sjelfupppoffring föras folken icke genom blotta sympatier eller genom bevisning. Det förringar icke det högsinta i Italienarenas beteende, att deras sammanslutning är en följd af striden mot utländskt öfvervälde, men det är afgjort, att detta förhållande närmast framkallat den uppoffring af de partikulära anspråken, hvilken möjliggjort nationens fö-

rening i en stat. Den intellektuella gemenskap och gemensamhet mellan de tre folken i de Skandinaviska rikena, hvartill man närmast sträfvar, skall utan tvifvel föra till ett lifligare erkännande af stamförvandtskapen. Hvad som i Italien erfordrat sekler, skall kanske här kunna genomföras på tietalet år. Men först det erkända behofvet af gemensamt skydd och en gemensam politisk maktställning kan drifva till en uppoffring, hvars uttryck är, att ett folk bryter med sin egen historia.

10 Så framtidsdigra och intresseväckande än händelserna i Europa äro, hafva dock för ögonblicket allas blickar vänt sig till den hotande hvälfningen i Nordamerikas Förenta stater. »Den Amerikanska nationen» sträfvar att upplösa sig i flere nationer, äfven den föraktande de läror om nationaliteten, hvilkas summa är: befolkningen i en stat är en nation. Södern af unionen har uppsagt densamma och sträfvar att bilda en egen federerad stat. Sjelfstyrelsen har bevisat sig lika vanmäktig att sammanhålla det andligen skilda, som despotismen är det. I en del af dessa södra stater ligger väl härstamning, språk och bildning till grund för separationslusten. Spanjorer och Fransmän till börden skiljer sig befolkningen från de norra staternas såsom den Romaniska och Germaniska stammen i Europa. Men äfven i de stater i södern, hvilkas
20 befolkning hufvudsakligen härstammar från Britanniska öarna, har slafveriet och de af detsamma härflytande öfvertygelserna, sederna och institutionerna åstadkommit en brytning med alla stammens traditioner. Denna sistnämnda befolkning, synes det, har dock af stammen bibehållit spekulationsandan, uppenbarad i industrin att uppföda och sälja slafvar till de stater, i hvilka den Romaniska stammen är förherrsande. Det är också företrädesvis den, som bragt slafveriet i teori, bevisande, att institutionen är nödvändig för frihetens skuld. Det fria arbetet måste enligt dessa läror föra till pöbelvälde och anarki; endast med det tvungna arbetet kan den politiska friheten bestå. Också
30 äro de styrande i södern en jordegande aristokrati, hvars medlemmar i staternas angelägenheter deltaga och votera icke blott för sina personer, utan äfven för sin slafegendom. I de norra staterna deremot lefver ett helt annat folk, i sin kärna härstammande från Puritanerna, dessa bibliska republikaner, som ansågo sig kallade att taga väldet från de ogudaktiga. Väl har den stränga Puritanska andan äfven hos de egentliga afkomlingarne förgått, och den har än mindre kunnat inplantas i de anhängare af särskilda sekter, episkopala, qvåkare m. m., och hos de Tyskar, Irländare och Skandinaver, som senare befolkat dessa stater; men öfverhufvud råda här, som bekant, demokratiska
40 institutioner och, om icke allmän fromhet åtminstone en sträng kyrklighet.

Ehuru de norra staterna i folkmängd och rikedom stått vida öfver slafstaterna har dock det skenbart förunderliga inträffat, att de senare fortfarande varit de styrande i unionen. Detta har väl dels berott deraf, att till senaten, som på styrelsen utöfvar vida mera inflytande än representanternas hus, sändas två ledamöter från hvarje stat, utan afseende på större eller mindre folkmängd. Men hufvudsakligaste grunden för slafstaternas öfvermakt har varit den, att alla klasser af befolkningen i de norra staterna äro intresserade i slafveriets uppehållande och utbredande. Slafstaterna äro nemligen helt och hållet
50 jordbrukande, men de odla hufvudsakligen bomull, socker, tobak, så att de icke ens hafva spanmål för eget behof. Ris och mais kultiveras; hvete till ringa belopp. Industri och sjöfart finnes icke. De norra staterna förse derföre slafstaterna med alla deras behof icke blott af inhemska utan äfven af Europeiska varor; och äfven exporten af

söderns produkter är derföre till större delen i deras händer. Ju mera alltså slafveriet och den deraf beroende jordkulturen utbreder sig, desto större är de norra staternas marknad.

En inföding i de södra staterna Hr R. Helper har nyligen utgifvit en redan i flera upplagor utsåld skrift om »Den i södern förestående krisen», hvaraf en Tysk bearbetning utkommit under titel: *Die Amerikanische Sklavenfrage aus volkswirtschaftlichem Gesichtspunkte* af J. Ch. H. Zittermann. I denna skrift skildrar Förf. bland annat, huru hvarje fri individ i södern från vaggan till grafven, från lindan och dihornet till likkistan, dess lackering eller beklädnad, plåtarne, svepningen och grafstenen eller jernkorset beror af jordbruket och industrin i norden. Bland slående exempel är uppgiften, att ensamt höskörden i norden har högre värde, än värdet af all den bomull, socker, tobak, ris och hampa, som produceras i södern. Också förses den senare såsom med allt annat äfven med viktualier från norden.

Genom en förunderlig motsägelse, hvars orsaker vi icke känna, har slafpartiet i norden fått namn af det demokratiska, medan det motsatta partiet heter det republikanska. Man må dock icke tro, att detta senare består af idel ädla entusiaster för menniskorätt, som af grundsats äro fiender till slafveriet. Då det demokratiska slafpartiet fortfarande haft öfvervigt vid presidentvalen och i senaten samt äfven i representanternas hus åtminstone vägt jemnt mot republikanerna, har det flera gånger lyckats partiets ledare från slafstaterna att nedsätta tulltariffen. I de norra staternas intresse ligger det, att upprätthålla höga skyddstullar, emedan sålunda Europa hindras att konkurrera med deras jordbruk och industri; i slafstaternas deremot, att tullen nedsättes, emedan sålunda alla importartiklar äfven från norden måste hållas dem tillhanda för lägre pris. I denna punkt komma äfven de norra demokraternas intressen i strid med slafhållarenas. Likväl måste äfven den lösa arbetaremassan i norden vara intresserad för låg tull och låga priser, och det är således med något skäl som partiet här bär namn af det demokratiska, såsom det äfven i massorna torde egt sin förnämsta styrka. Sedan vid senaste presidentval det republikanska partiet segrat, har också dess första omsorg varit att utfärda en ny, förhöjd tulltariff. På botten af de norra staternas tillgifvenhet för unionen ligger derföre en affärsmans patriotism. Ty af allt det, som binder en nation tillsamman, härstamning, språk, tänkesätt, sed, lagar och institutioner, finnes dels litet dels intet gemensamt mellan norden och södern.

Striden i Förenta Staterna är derföre utan allt direkt högre allmänt menskligt intresse åtminstone för den närvarande tiden. Det kan väl, om krig blir af, hända, att de upprigtiga fienderna till slafveriet söka begagna tillfället att väcka ett slafuppror, obekymrade om den förstörelse och det blod ett sådant kommer att kräfvä. Men det är knappt troligt, att icke nordens armeer skola i förening med slafhållarena qväfva detsamma. Kan unionen för stunden upprätthållas, står dock framtiden för densamma lika hotande som det närvarande. Stadfästes en separation, utgör den troligen blott en första akt af detta slag. Ty det skall väl komma en tid, då äfven den jordbrukande och af en mera brokig befolkning bestående vestern blir nog stark att göra sina mot de östra, handlande och manufakturere idkande staternas motsatta intressen gällande. I hvarje fall skall uppkomsten af flera stater på den Nordamerikanska kontinenten medföra förändringar, angående hvilkas art och omfång den nu lefvande menskligheten endast kan hafva osäkra gissningar.

För Europa är dock denna strid äfven i närvarande stund af stor

betydelse; men dess inverkan förmedlas äfven här af de materiela intressena. Man omtalar en mäktig monark »King Cotton» (konung Bomull) såsom en afgörande domare i densamma. Och det är denna despot, som hufvudsakligen afgör frågan för Europa. Hvilka vådor ett enda års felande bomullsimport skulle bereda England, der man anser, att fem millioner invånare lefva af bomulln, kan icke beräknas, än mindre, till hvilka företag England's nöd kunde gifva Frankrikes styrelse fria händer.

Jemför man Förenta Staternas tillgöranden såsom stat med de stora Europeiska nationernas politiska verksamhet, faller det i ögonen, att unionen är och varit mera ett bolag för den gemensama nyttans skuld, än den representerat en mäktig nation, som handhaft mensklighetens intressen. Det kan för en sådan nybörjande stat hafva varit en vis politik, att den i öfverensstämmelse med sin största medborgares råd icke blandat sig i Europas politik. Men den har i sin närmaste närhet haft det af partier sönderslitna Mexiko, och den har lemnat detta land åt sitt öde, endast begagnande tillfället att af detsamma tillskanska sig en landsdel för slafveriets utbredande derstädes. Ja man anser, att lystnaden att få fortsätta härmed uteslutande till slafveriets fromma utgör en medverkande orsak till slafstaternas affall. Ställer man detta vid sidan af t. ex. England's förhållande till Italien, har man för sig skilnaden mellan en nations och ett af nöden och för nyttan bildadt statsförbunds kall i verldshistorien. Den förra har allmänt menskliga grundsatser och intressen att i mensklighetens namn uppehålla och främja; det senare är till endast för sin egen skuld. Vi anmärka detta icke, såsom hade det kunnat vara annorlunda. Europas stater hafva på sin tid befunnit sig på samma utvecklingsstadium; det var, då i dem de många heterogena elementerna sammanhöllos endast genom krigen staterna emellan, då dessa nationer under den strängt monarkiska regeringsformen först bildade sig och sammanslötos till ett helt. Upplöses verkligen unionen, skola troligen äfven i Norra Amerika stater bilda sig, hvilkas folk känna sig såsom nationer förpligtade mot den öfriga menskligheten. I slafstaterna bekänner man öppet sina planer, att eröfra land och utbreda slafveriet. Sker detta, skola de norra staterna fortfarande hafva att kämpa mot denna dem omsnärjande slafkultur.

Hvilken rol härstamning och språk spela i alla dessa rörelser, isynnerhet i dem inom Europa, behöfver icke vidare påpekas. Att gemensamhet häri hos ett folk redan i och för sig innebär ett berättigande, detta erkännes mer och mer af samtidens medvetande, likasom å andra sidan, att endast på denna grund en nationel enhet finnes. Men historien, äfven dagens, lärer också, att detta berättigande vinner erkännande blott i den mån en sådan folkenhet genom sin intellektuella och sedliga bildning representerar allmänt menskliga intressen. Till dessa höra i främsta rummet fredens intressen. Solidariteten mellan Europas stater är, såsom hvarje dags tilldragelser inskräpa, så stark, att hela verldsdelens fred komprometteras genom samhällsordningens våldsamma rubbning på den ena eller andra punkten af densamma. Häraf kommer, att hos de till erkännande sträfvande nationerna en lugn utveckling mera än någonsin utgör en borgen för framgång. Häraf den enhällighet, hvarmed man sett sansen och moderationen hos Italiens befolkningar prisas, hvilka också i så hög grad bidragit att tillvinna dem det öfriga Europas sympatier. En så stor framgång som Italiens kan icke vara de öfriga mindre mäktiga nationaliteterna beskärd; men säkert är, att äfven deras framtid beror af den hofsamhet,

hvarmed de förstå att taga vara på äfven de minsta medgifvanden och lägga strå till strå för denna framtids betryggande.

J. V. S.

10 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 4, april 1861

I. BIDRAG TILL FINLANDS NATURKÄNNEDOM ETNOGRAFI OCH STATISTIK. H. 6.

10

II. BIDRAG TILL KÄNNEDOM AF FINLANDS NATUR OCH FOLK. H. 4.

Så förtjenstfullt än utgifvandet af dessa Bidrag är, må det vara tillåtet anmärka, att indelningen i två serier just icke synes hafva något skäl för sig. Man skulle tro, att »kännedomen om Finlands natur» icke kan hafva några andra gränser än »Finlands naturkännedom»; och om »kännedomen om Finlands folk» också innefattar något mera, än »Finlands etnografi och statistik», synas dock de senare titlarne fullständigt få rum under den förra. Saken är en småsak. Men man önskade gerna, att kunna samla allt detta tillsammanhörande under en titel och i samma verk.

20

N:o I. innehåller »Öfversigt af Finlands hittills kända Orthopterer jemte korrta beskrifningar» af Edvard Hisinger och »Finlands tvåvingade Insekter (Diptera) förtecknade och i korrthet beskrifne» af E. J. Bonsdorff.

Den förra afhandlingen är ämnad till en lärobok öfver insekter af den ifrågavarande ordningen, Orthoptera. Den har med sina likar det gemensama, att den olärde kan genomläsa den från början till slut utan att säkert veta, om här handlas om fisk eller fogel, som det heter, ehuru han visst misstänker, att fråga måste vara om något slags flygande kräk, emedan det har fyra vingar, »de främre – läderartade», »de bakre – solfjäderlikt hoplagde under hvilan» – kräkets nemligen, icke läsarens hvila. Vi böra dock tillägga, att aldräförsta ordet är: »Insekter – med ofullständig förvandling» – och att man med aktgifvande härpå kommer ur bryderiet. Ger man vidare akt derpå, att dessa kräk sägas hafva »springben» och »hoppben», så kan man väl i hast tänka på lopporna, men ihågkommande de der fyra vingarne småningom komma till en dunkel aning derom, att här handlas om *Gräshopporna* och deras gelikar. Men detta Svenska namn finnes här icke nämndt, än mindre ett enda Finskt.

30

40

Vårt skämt är just icke utan allvar. Vetenskaps societeten har sina akter för den lärda världen. Bidrag till kännedomen om Finland borde i vår tanke vara sådane, att de så mycket som möjligt skulle lända äfven den olärda allmänheten till någon båtnad. Det är visst troligt, att det olärda hemspråket icke har namn för de skilda arterna; men det vore redan en nyttig anvisning, om sådane skulle finnas ens för familjerna eller släktena.

I förteckningen öfver de tvåvingade insekterna röjes än mera sagde afsaknad. *Diptera*, eller tvåvingade insekter: d. v. s. brömsar, flugor, harkrank, mygg, knott m. m. Här finnes väl mycket, som för den olärda måste blifva likgiltigt, såsom när ett kräk beskrifves, hvilket tillhör: Brachycera. 1:a Ordningen, 12:e Familjen, 1:a Afdelningen, släget Dolichopus och dess 1:a hufvudafdelnings, 1:a afdelnings, 1:a underafdelnings, 1:a flocks, 1:a underflocks, 1:a kohorts, 1:a underkohorts 1:a pluton – och man inbjudes att uppsöka samma viktiga

50